

**Stanowisko kosatki kielichowej *Tofieldia calyculata*
i lipiennika Loesela *Liparis loeselii* w województwie piotrkowskim**

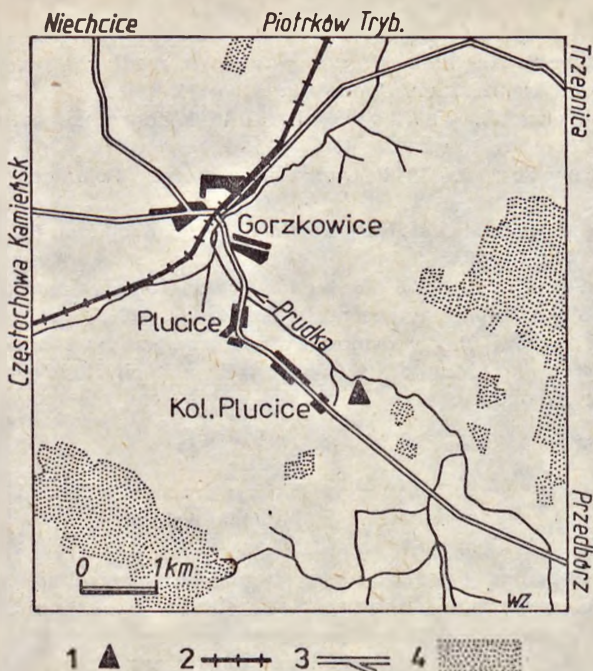
Kosatka kielichowa *Tofieldia calyculata* i lipiennik Loesela *Liparis loeselii* należą do grupy ginących gatunków roślin torfowiskowych (Polakowski 1976, Jasnowska, Jasnowski 1977, Jasiewicz 1981). W Polsce środkowej dotychczas znane są dwa stanowiska kosatki: okolice Nowego Miasta nad Pilicą (Berdau in Rostafiński 1871 cyt. za Mowszowicz 1978), Bąkowa Góra koło Przedborza (Witosławski w druku) i dwa stanowiska lipiennika: Gosławice — woj. konińskie (Jastrzębowski in Rostafiński 1871 cyt. za Mowszowicz 1978), Wichrówek — woj. płockie (Olaček 1974).

W trakcie badań roślinności doliny Luciąży i jej dopływów, prowadzonych w latach 1983 i 1984, znalazłem nowe stanowisko dwóch wymienionych wyżej rzadkich gatunków na torfowisku „Plucice” położonym w dolinie lewobrzeżnego dopływu Luciąży, w odległości około 3,5 km na południe od miejscowości Gorzkowice, tuż za ostatnimi zabudowaniami wsi Kolonia Plucice.

Jest to torfowisko niskie, o zróżnicowanej roślinności. Obok eutroficznych zbiorowisk wysokich szuwarów, m. in.: pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae*, występują tu zbiorowiska turzyc kępkowych: turzycy tunikowej *Caricetum paradoxae* i turzycy prosowej *Caricetum paniculatae*. Oprócz zbiorowisk szuwarowych spotyka się tu także typowe zbiorowiska niskotorfowiskowe, np.: kwaśną mlakę turzycową *Carici-Agrostietum caninane*, zbiorowisko z turzycą obłą *Caricetum diandrae*.

Jeszcze w latach pięćdziesiątych torfowisko to było eksploatowane przez miejscową ludność. Pozostałością tego są doły potorfowe. Obecnie nie prowadzi się eksploatacji torfu. Torfowisko podzielone jest na dwie części groblą. Część południowa należy do właściciela prywatnego, natomiast północna jest własnością Państwowego Funduszu Ziemi. Dzięki systematycznemu koszeniu część południowa jest pozbawiona krzewów, ekstensywna zaś gospodarka w północnej części sprawiła, że proces zarastania jest tu dość daleko posunięty. Kosatka kielichowa i lipiennik Loesela rosną w części północnej.

Na torfowisku znaleziono około 50 okazów lipiennika i kilka egzemplarzy kosatki. Rosnie tu także kilka innych rzadkich w Polsce środkowej gatunków roślin torfowiskowych, wśród nich: ponikto skąpokwiatowe *Heleocharis pauciflora*, turzyc dwupienna *Carex dioica*, stazec kędzierzawy *Senecio rivularis* i in.

Ryc. 1. Szkic sytuacyjny stanowiska ginących gatunków roślin torfowiskowych. 1 — stanowisko kosatki kielichowej i lipiennika Loesela; 2 — linia kolejowa; 3 — drogi; 4 — lasy. — Situation sketch of the localities supporting the vanishing plant communities typical of peat-bogs. 1 — locality supporting the false asphodel, *Tofieldia calyculata*, and the twayblade, *Liparis Loeselii*; 2 — railway line; 3 — roads; 4 — forests.

Torfowisku temu grożą dwa niebezpieczeństwa: zalanie przez wody projektowanego w pobliżu zbiornika retencyjnego oraz — jeżeli nie dojdzie do realizacji tej inwestycji — osuszenie torfowiska przez meliorację, którą systematycznie prowadzi się w dolinie Luciąży i jej dopływów.

Torfowisko „Plucice” zasługuje na ochronę prawną jako rezerwat przyrody ze względu na występującą tu cenną florę niskotorfowiskową. Dotychczas w Polsce środkowej nie ma żadnego rezerwatu torfowiskowego, mimo że obszar ten nie należy do ubogich w torfowiska. Opisane torfowisko niskie należy do ciekawszych obiektów, jakie w ostatnich latach odkryto na terenie Polski środkowej.

Leszek Kucharski

Jasiewicz A. 1981 Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej. *Fragm. Flor. Geobot.* 3: 401—414.

Jasnowska J., Jasnowski M. 1977 Zagrożone gatunki flory torfowisk. *Chrońmy Przyr.*, 35, 4: 5—14.

Mowszowicz J. 1978 *Conspectus florae Poloniae Medianae*. UŁ, Łódź.

Olaćzek R. 1974 *Materiały do flory Polski Środkowej*. *Zesz. Nauk. UŁ*, ser. II, 54: 27—39.

Polakowski B. 1976 Zanikanie składników torfowiskowych na Pojezierzu Mazurskim. *Phytocoenosis*, 5, 3/4: 265—274.

Witosławski P. (w druku) *Tofieldia calyculata* i inne interesujące gatunki z okolic Bąkowej Góry na Wzgórzach Radomszczańskich. *Fragm. Flor. Geobot.*

Pomnikowa sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* w Starej Wsi w województwie piotrkowskim

Sosna zwyczajna jest gatunkiem szeroko rozpowszechnionym w naszym kraju, ze względu na dużą amplitudę ekologiczną. Dorodne i pomnikowe okazy tego gatunku występują jednak stosunkowo rzadko. W znacznym stopniu zostały one zniszczone przez okupanta hitlerowskiego, jak również przez niezbyt racjonalną gospodarke. Dlatego też warte są odnotowania wszystkie egzemplarze odznaczające się ciekawym kształtem lub znacznymi rozmiarami. Takie okazy, ze względów estetycznych, dydaktycznych i naukowych, należy jak najszybciej objąć szczególną ochroną, aby zachować je dla nauki i potomności.

W czasie badań terenowych napotkano piękny okaz sosny zwyczajnej, który zasługuje na uwagę. Wymienione drzewo rośnie na skraju wsi Stara Wieś w gminie Przedbórz. Wieś ta jest malowniczo położona na południowo-zachodnim skraju Gór Świętokrzyskich, zwanym mezoregionem (Pasma Przedborsko-Małogoskie). Pasma to wchodzi w skład makroregionu Wyżyna Przedborska (Kondracki 1978). Według podziału geobotanicznego Szafera i Pawłowskiego (1972) Stara Wieś leży w Okręgu Chęcińskim i w Krainie Świętokrzyskiej.

Do miejsca występowania tej pięknej sosny najłatwiej dotrzeć można drogą asfaltową, prowadzącą z Przedborza do Gór Mokrych i dalej drogą gruntową przez Kajetanów do Starej Wsi. Na skraju wsi, naprzeciw zabudowań prywatnych Szymczaka, jadąc drogą gruntową w kierunku wsi Zeleźnica, rośnie pomnikowa sosna (ryc. 1), której obwód na wysokości 1,3 m wynosił w 1976 r. 3,31 m, a w 1981 r. 3,7 m.